

Malcolm C. Lyons, D. E. P. Jackson, **Selahaddin: Kutsal Savaşın Politikaları**, çev. Z. Savan (İstanbul: Pınar Yayınları, 2006), 486 s.

Kudüs fatihi ve Eyyubilerin kurucusu Selahaddin Yusuf b. Eyyûb'un biyografisi olması sebebiyle alanının en yetkin çalışmalarından biri diyebileceğimiz ve tanıtıma çalışacağımız kitap, Türkiye'de bu alanda önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir.¹ Zira ülkemizde Akif'in deyiimiyle "doğunun en sevgili sultanı" hakkında henüz yeterli telif çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Tarihsel sorumluluk bilinci bağlamında düşünüldüğünde, bu durum Türkiye'deki akademi tarafından izale edilmesi gereken büyük bir sorun olduğu söylenebilir. Bu kitap önemli bir boşluğu doldursa da Selahaddin Eyyubi ile ilgili yapılan araştırmalar açısından düşünüldüğünde yeterli olmadığı söylenmelidir. Zaten bu alanda Türkçe yayımlanmış kitapların büyük bir yekûnu maalesef araştırma eserlerin çevirilerinden oluşmaktadır. Bu da sağlıklı araştırmaların önündeki en büyük engellerden biri olarak tebarüz etmektedir. Sorunu izale etmenin en iyi yolu, dönemin çeşitli dillerde yazılmış kroniklerinin Türkçeye çevrilmesidir. Böylece Selahaddin ile ilgili çalışmayı düşünenler kroniklerin yazılı olduğu dilleri öğrenme zorunluluğu olmadan özgün çalışmalar ortaya koyabileceklerdir.

Eyyubi devletinin kurucu hükümdarı olan Selahaddin Yusuf b. Eyyûb'un biyografisi olan bu çalışma 1982 yılında İngilizce olarak yayımlanmıştır. Kitap tüm dünyada Selahaddin ile ilgili yapılan en iyi çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Kitabı tanıtmadan önce kısaca yazarlarından bahsetmek kitabın niteliğinin anlaşılmasına katkı sunacaktır. İslam Tarihi alanında uzman olan Lyons yaklaşık beş yıl üniversitede Arap dilinde dersler veren bir akademisyendir. Dolayısıyla yazarın Arapçaya hâkimiyeti bu dilde alanla ilgili yazılmış kroniklere kolayca ulaşması anlamına gelmektedir. Selahaddin döneminde hatırı sayılır sayıda kronik yazarınının Arapçayı kullandığı bilinmektedir. Bu bağlamda Selahaddin'in danışmanlarından oluşan birkaç müellifin çalışmaları günümüze kadar gelmiştir. Lyons'un Selahaddin'in hayatını kaleme alırken bu çalış-

¹ Batılı haçlı tarihçilerin kaleminde çıkmış olması dolayısıyla kitapta oryantalist bir bakış açısının etkili olduğu ifade edilmelidir. Nitekim sonraki paragraflarda bununla ilgili bazı örnekler verilecektir. Kitabın bu özelliği dikkate alınarak okunmalıdır.

malardan istifade etmesi çalışmanın değerini artırmaktadır. Jackson'da aynı şekilde İslam Tarihi alanında önemli uzmanlardan biridir. Çalışmayı daha da anlamlı kılan belki de her iki yazarın da H. A. R. Gibb (ö. 1971) ve Andrew S. Ehrenkreutz (ö. 2008) gibi önemli batılı oryantalistlerden etkilenmiş olmalarıdır. Yazarların bu niteliğini ve kitabın zenginliğini göz önüne aldığımızda ortaya çıkan metnin bugüne kadar yazılmış en iyi Selahaddin biyografisi olduğu söylenebilir.

Selahaddin'in geniş bir biyografisini işleyen kitap sonuçla birlikte yirmi iki bölümden oluşmaktadır. Başlıklar genelde konularla bütünlük arz etmektedir. Dipnotlar toplu bir şekilde her konunun sonuna eklenmiştir. Orijinal İngilizce nüshaya baktığımızda dipnotların tamamının sonuç kısmından sonrasına konduğunu görüyoruz. Bunun İngilizce metnin kullanımı açısından zorluk oluşturduğu ifade edilmelidir. Dolayısıyla çevirmenin ya da editörün, kitabın Türkçe çevirisine yaptığı bu müdahale kitabı daha kullanışlı hale getirmiştir.

Sonuç kısmından sonra Selahaddin'in hayatının ve mücadelesinin geçtiği yerlerle ilgili çeşitli haritalar eklenmiştir. Bunlar yazılı metni görsel olarak desteklese de yetersiz olduğu görülmektedir. Kitabın İngilizcesinin yazıldığı yılları düşündüğümüzde böyle bir durum belki anlaşılabilir, ama çalışmanın 2006'da yapılan çevirisi daha profesyonel haritalarla desteklenebilirdi. Hatta daha kullanışlı olması için haritalar ilgili bölümün içine ya da sonuna eklenebilirdi.

Her akademik çalışmada olduğu gibi mezkûr çalışma kimi noksanlıkları barındırsa da o günün şartları içinde oldukça zengin ve yeterli bir bibliyografya tarafından desteklenmiştir. Ayrıca bibliyografyada Selahaddin'in meşhur danışmanı Kadı Fadıl'ın "Terassül" olarak meşhur olan çalışmasının günümüze ulaşan farklı ciltlerinin farklı kütüphanelerdeki birçok el yazması nüshasının kullanılmış olması, kitabın değerini bir kat daha artırmaktadır. Çünkü Teras-sül'ün bu kadar çok sayıda el yazması nüshasını kullanan başka bir Selahaddin biyografisi henüz yazılmamıştır. Bu da yukarıda değinildiği gibi yazarların Arapçaya olan hâkimiyetinin kitabın niteliğine olan etkisinin açık bir kanıtıdır. El yazmaları dışında kitap olabildiğince fazla Arapça kaynak kullanılarak yazılmıştır. Batılı yazarların Arapça literatüre hâkim olmaları, kitabın belki de en orijinal yönünü oluşturmaktadır. Ayrıca Selahaddin'in hayatından söz eden batılı kaynakların da iyi bir şekilde kullanıldığını söylemeye

gerek yoktur. Fakat bibliyografyanın tasnifinin çok genel anlamda Doğulu ve Diğer Kaynaklar şeklinde basit olarak yapılmış olması büyük bir eksikliklerdir. Çünkü böylesine ciddi bir çalışmanın bibliyografyasının daha elverişli ve ayrıntılı bir şekilde tasnif edilmesi gerekmektedir. Kitabın Türkçe çevirisinin sonuna çok genel bir dizin eklenmiştir. Maalesef bu da çevirmen ya da editörün kitapla ilgili olumsuz düzenlemelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü İngilizce dizin iyi bir şekilde tasnif edildiği gibi daha zengin bir içeriğe de sahiptir. Dizinde yapılan böylesi bir basitleştirme akademik bir çalışma olan kitaptan istifadeyi zorlaştırmaktadır.

Kitabın, olabildiğince zengin ve geniş bir içeriğe ve metodik bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Hemen hemen Selahaddin'e dair her şey işlenmiştir. Bu da kitaba çok yoğun bir içerik kazandırmaktadır. Başka bir ifadeyle kitabı okuduğunuzda müthiş bir bilgi kaynağıyla karşılaşıyorsunuz. Bu durum akademisyen için bir hazine mesabesinde olsa da, sıradan bir okuyucu için gereksiz ayrıntılar olarak belirir. Nitekim metin içerisinde kullanılan yoğun kaynakça bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Kitabın konu tasnifinde iyi bir metot izlenmediği söylenebilir. Çünkü başlıkların tasnifi çok genel olarak yapılmıştır. Dolayısıyla bazı önemli noktalar gözden kaçmıştır. Mesela Halep (s, 213-241) ayrı bir başlıkta işlendiği halde aynı hassasiyet Musul için gösterilmemiştir. Belki yazarlar, İslam tarihçilerine göre Halep'e hâkim olmak, Kudüs'ün fethinin müjdesi olarak görüldüğü için konuyu ayrı bir başlık altında ele almışlardır. Fakat Musul'un alınması bölgede İslam birliğini sağlamanın zirve noktasıdır. Nitekim bundan sonra Hittin zaferi gelmiş ve Kudüs fethedilmiştir. Dolayısıyla Selahaddin'in Musul'a hâkimiyeti bütüncül bir şekilde ve aynı başlık altında incelenseydi daha faydalı olacaktı. Bu şekilde bir tasnif Selahaddin'in mücadelesi bağlamında düşünüldüğünde siyasetinin ve yaptıklarının anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Kitapta cihad vurgusu (s, 245-265) yapılmakla birlikte Selahaddin'in İslam birliği kurma çabaları daha çok genişleme, hâkimiyet ve servete ulaşma olarak değerlendirilmiştir. Oysa bölgede birlik kurulmadan cihadın yapılamayacağı iyi biliniyordu. Tam olarak da bunun için Selahaddin, mücadelesinin büyük bir kısmını bölgede birliği sağlamaya adanmıştır. Çünkü O, birlik kurulmadan haçlılarla mücadelenin sonuca ulaşmayacağını biliyordu

Ahde vefa ve sözünde durması Selahaddin'in en iyi bilinen özellikleridir. Fakat İslam tarihi kaynaklarını iyi kullanan yazarlar

Selahaddin'i bu yönde yaralamak için özellikle gayret içine girmiş gibidirler. Mesela 1180 yılında Kudüs krallığıyla yapılan anlaşmanın bozulmasında Selahaddin suçlanmaktadır (s. 203-204). Oysa yazarların kitapta öncelik verdiği İslam tarihi kaynakları bu anlaşmanın zaten haçlılar tarafından bozulduğu bilgisini vermektedir. Bunlara rağmen yazarların Selahaddin'i suçlamada ısrarcı olmaları bu konuda haçlı kaynaklarını tercih etmelerinden ve yazarların sahip oldukları oryantalist bakış açısından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yazarların kullandıkları kaynaklardaki bazı bilgileri göz ardı ettikleri belirtilmelidir. Aynı şekilde mezkûr kitabın müellifleri, Selahaddin'in üçüncü haçlı seferinde verdiği mücadele için onu dönemin İngiltere kralı Richard'la bir tutmaktadır. Oysa Selahaddin dönemin hiçbir İslam devletinden (halife dâhil) yardım almamasına rağmen tek başına haçlılara karşı durmuştu. Kudüs'ü alma hedefiyle yola çıkan Haçlılar ise Avrupa'dan gelen büyük yardımlara ve dönemin üç önemli kralının bizzat sefere katılmasına rağmen, istedikleri sonucu alamadan geldikleri yerlere dönmek zorunda kalmışlardır. Yaklaşık üç yıl süren üçüncü haçlı seferinden sonra haçlı krallığının sahilde birkaç şehirle yetinmek zorunda kalması büyük bir başarı olmasa gerek. Dolayısıyla burada Selahaddin ile diğer üç kralı veya Richard'ı eşit koşullarda değerlendirmek mümkün değildir.

Son olarak çeviri ile ilgili birkaç şey ifade edilebilir. Genel anlamda sade ve akıcı bir dilin hâkim olduğu bir çeviri olduğu söylenebilir. Bununla birlikte metnin akademik bir destekle son okumasının yapılması gerekirdi. Zira bazı kavramların çevirisinde kimi hatalardan söz edilebilir. Mesela İngilizcede amca ve dayı anlamlarında kullanılan "uncle" kelimesi çeviride genelde amca olarak tercüme edilmiştir. Oysa kullanıldığı şahsa göre kelimeye dikkat edilmesi gerekirdi. Zira Selahaddin'in sadece bir tane amcası vardı o da "Şirkuh" idi. Fakat dayısı olan "Şehabeddin el-Harimi" metinde amcası olarak çevrilmiştir (s. 53). Diğer bir sorun da "Tyre" kelimesinin çevirisinde ortaya çıkmaktadır. Bu ifade metinde "Tir" olarak çevrilmiştir. Oysa İngilizce "Tyre" olarak ifade edilen yer bugün Lübnan sınırları içerisinde yer alan ve "Sur" olarak bilinen şehirdir. Bu bağlamda akademik bir süzgeçten geçmesi çeviriyi daha etkili

kılabilirdi. Bütün bu eksikliklere rağmen çalışma, Selahaddin dönemi merak eden sıradan okuyucunun yanı sıra akademik çalışma yapanlar için de bir başucu kitabı mesabesinde.

Ziya POLAT

(Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü)

Cahiliye Araplarının Ulûhiyet Anlayışı, ed. M. Mahfuz Söylemez,
(Ankara; Ankara Okulu, 2015.)

Editörlüğünü M. Mahfuz Söylemez'in yaptığı Cahiliye Araplarının Ulûhiyet Anlayışı başlıklı eser "Cahiliye Dönemi Araplarının Allah İnancı ve Ulûhiyet Anlayışı" konulu çalıştayda sunulan tebliğlerden oluşmaktadır. Eserde Cahiliye Araplarının zihnindeki din mefhumu bütün yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Metinlerdeki ifadelerden anladığımız kadarıyla sunulan tebliğlerin sıhhatli bir tarih yazımı oluşturmakla birlikte Kur'an mesajının doğru anlaşılmasına katkı yapmak gibi iki önemli amacı bulunmaktadır.

"Cahiliye Arap İnancında Putların Yeri" başlıklı ilk bölüm, kitabın editörü M. Söylemez tarafından kaleme alınmıştır. Yazar burada öncelikle İbrahim (as) ve İsmail'in (as) soyundan gelmeleri ile övünen Cahiliye Araplarının tevhid ve teslimiyetin sembolü bu iki nebinin mirasını ne zaman ve nasıl terk ettiklerine dair tartışmalara işaret etmektedir. İslam Tarihi kaynaklarında zikredilen Amr bin Luhayy hadisesi her ne kadar çoğu tarihçi tarafından putperestliğin Mekke'ye girişine ilişkin önemli ipuçları sunsa da, inançlarına bağlılıkları ile bilinen Arapların bir anda şirki tercih ettiklerini iddia etmek yazara göre pek makul gözükmemektedir (s. 11). Dolayısıyla Amr bin Luhayy'ın put ihracından önce putperestliğin Mekke'de var olduğunu kabul etmek daha doğrudur. Buna rağmen Amr bin Luhayy'a ilişkin aktarılan rivayetin Mekkeli Arapların inanç tecrübesindeki bir kırılma olduğu ifade edilebilir. Nitekim Söylemez, Amr bin Luhayy'ın Mekke'nin sarsılan imajını düzelterip, bölgeyi yeniden bir ticaret merkezi yapmak için çevre kabilelerin putlarını

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

Cilt/Volume: 11 Sayı/Number: 2 Temmuz – Aralık / July – December 2014

ISSN: 1304-5482

Bu dergi uluslararası EBSCO HOST Research Databases veri indeksi ve TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı tarafından taranmaktadır.

Sahibi / Owner

Milel ve Nihal Eğitim, Kültür ve Düşünce Platformu Derneği adına Şinasi Gündüz

Yazı İşleri Sorumlusu / Legal Representative

Yasin Aktay

Editör / Editor

Şinasi Gündüz

Danışor Yrd. / Co-Editor

Cengiz Batuk

Hakan Olgun

Yayın Kurulu/ Editorial Board*

Alpaslan Açıkgeçenç, Ayaz Akkoyun, Yasin Aktay, Mahmut Aydın,
Cengiz Batuk, Şinasi Gündüz, İbrahim Kayan, Hakan Olgun, Necdet Subaşı,
Burhanettin Tatar

Danışma Kurulu/Advisory Board*

Baki Adam (Prof. Dr., AÜ); Mohd. Mumtaz Ali (Prof. International Islamic U. Malezya); Adnan Aslan (Prof.Dr., Süleyman Şah Ü.); Kemal Ataman (Doç.Dr., Uludağ Ü.); Mehmet Akif Aydın (Prof. Dr., Marmara Ü.); Yılmaz Can (Prof. Dr., OMÜ); Ahmet Çakır (Doç. Dr., OMÜ); Mehmet Çelik (Prof. Dr., Celal Bayar Ü.); Waleck S. Dalpour (Prof. University of Maine at Farmington); İsmail Engin (Dr., Berlin); Cemalettin Erdemci (Prof.Dr. YYÜ); Tahsin Görgün (Prof.Dr., 29 Mayıs Ü.); Ahmet Güç (Prof.Dr., Uludağ Ü.); Recep Gün (Doç. Dr., OMÜ); Ö. Faruk Harman (Prof.Dr., Mar.Ü.); Erica C.D. Hunter (Dr., Cambridge U.); Mehmet Katar (Prof. Dr., A.Ü.); Mahmut Kaya (Prof. Dr., İ.Ü.); Sadık Kılıç (Prof.Dr., Atatürk Ü.); Şevket Kotan (Y.Doç.Dr., İ.Ü.); İlhan Kutluer (Prof.Dr., Mar. Ü.); George F. McLean (Prof. Catholic Univ., Washington DC); Ahmet Yaşar Ocak (Prof. Dr., Hacettepe Ü.); Jon Oplinger (Prof. University of Maine at Farmington); Ömer Özsoy (Prof.Dr., Frankfurt U.); Roselie Helena de Souza Pereira (Mestre em Filofia-USP; UNICAMP Brasil); Ekrem Sarıkcıoğlu (Prof.Dr., SDÜ); Hüseyin Sarıoğlu (Prof.Dr., İÜ); Bobby S. Sayyid (Dr. Leeds U.); Mustafa Sinanoğlu (Prof.Dr., 29 Mayıs Ü.); Mahfuz Söylemez (Prof.Dr. İÜ); Necdet Subaşı (Y.Doç.Dr., DİB); Bülent Şenay (Prof.Dr., UÜ); İsmail Taşpınar (Prof.Dr. Mar.Ü.); C. Sadık Yaran (Prof.Dr., OMÜ); Ali Murat Yel (Prof.Dr., Fatih Ü.); Hüseyin Yılmaz (Doç.Dr., YYÜ); Ali İhsan Yitik (Prof. Dr., DEÜ)

* Soyadına göre alfabetik sıra / In alphabetical order

Kapak ve Sayfa Tasarımı / Cover & Page Design

İnan Avcı

Baskı / Publication

Ladin Ofset - İstanbul, Haziran 2015

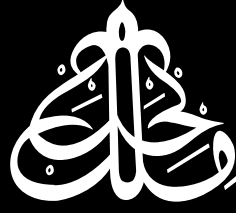
2.Mat. Sit. 3 NB 15 Topkapı İstanbul / İsmail Tüz 0212 501 24 18

Yönetim Yeri / Administration Place

Milel ve Nihal Eğitim, Kültür ve Düşünce Platformu Derneği
Fevzipaşa Cad. Şehit Mehmet Sarper Alus Sok. No: 5, K.: 3, Tel: (0212) 533 97 31 Fatih/İstanbul
www.milelvenihal.org e-posta: dergi@milelvenihal.org

Milel ve Nihal yılda iki sayı olarak altı ayda bir yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

Milel ve Nihal'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlı dili Türkçe ve İngilizce'dir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları *Milel ve Nihal*'e ait olup, yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınmaz. Yazıların yayımlanıp yayımlanmamasından yaygın kurulu sorumludur.

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

ISSN: 1304-5482

Cilt/Volume: 11 Sayı/Number: 2
Temmuz – Aralık / July – December 2014

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

ISSN 1304-5482

Hakan OLGUN

Ugarit Metinleri Çerçevesinde
Baal Tapıcılığı ve İsrailoğulları'na Etkisi

Dursun Ali AYKIT

Falařalar veya Etiyopya Yahudileri

Mehmet ALICI

Sühreverdî'nin İşrâk Düşüncesini İnşâda
Kadim Etimolojilerin Yeri

Yasin MERAL

Yahudi Kaynaklarında
Ararat Dağları (Tekvin, 8:4)

Ahmet Erhan ŞEKERCİ

Ansiklopedist Bir Düşünür Olarak
Roger Bacon

Hasan ÖZALP

Descartes Felsefesinde
Kozmolojik Argüman Soruřturması

Evindar YEŞİLBAŞ

Mardin'de Hamza-i Kebir
Türbesi Üzerine Yeni Değereendirmeler

cilt: 11 sayı: 2 Temmuz - Aralık'14

